

رسالہ در جواب سؤالات درویش صوفی

از تصنیفات عالم ربانی و حکیم صمدانی

مرحوم آقای حاج میرزا محمدباقر صمدانی

اعلیٰ اللہ مقامہ الشریف

بسم الله الرحمن الرحيم

سؤال: اثبات نبوت خاصّه به دلیل عقل ممکن است یا ممتنع؟ در صورت امکان بیان بفرمائید و در صورت ممتنع تکلیف مکلف چیست؟

بسم الله تعالى

جواب: بعد از اثبات صانع و صفات او اثبات نبوت خاصّه به دلیل عقل ممکن است اگر چه بعضی گفته اند که ممکن نیست و اگر خواستید بدانید که ممکن است و به محض ادّعا عرض نکردم، به کتاب درّه یا به جواب میرزا اسحق خان رجوع بفرمایید تا حقیقت امر معلوم شود، دلیل و برهان این مطلب را با اختصار نمی توان یافت.

سؤال: شیء واحد در آن واحد در امکانه متعدد به دلیل عقل از جمیع جهات و به جمیع جهات و در جمیع جهات ممکن است یا ممتنع؟

جواب: هر شیئی که در ملک خدا موجود شد در رتبه ای از مراتب موجود شده بنابراین شیء واحد در آن واحد در امکانه عدیده مرتبه خود آن شیء ممتنع است، مثل آنکه سنگ جسمانی در مرتبه جسم در حال واحد ممتنع است که هم در مغرب باشد و هم در مشرق، اما شیء واحد اگر از عالم بالا باشد ممکن است که در حال واحد خود در امکانه متعدده عالم پایین ظاهر شود مثل ظهور حضرت امیر (علیه السلام) بر سر هر میتی یا **حار همدان** **من یمت یرنی**، و مثل ظهور ملک الموت از برای قبض ارواح.

سؤال: موجودات جاهلند یا عالم؟ در صورتی که جاهل باشند تکلیف چه چیز است و در صورتی هم عالم باشند تکلیف چه چیز است؟

جواب: جاهل محض، تکلیفی ندارد و خداوند ابتدا فرمود به تعلیم خلق خود به واسطه ارسال رسل و انزال کتب و هر کس به اندازه معینی عالم شد و تکلیف، عمل کردن است به علم.

سؤال: جمع نقیضتین در مقام نقاضت ممتنع است و اتحاد ضدّین و سفسطه ممکن است یا ممتنع؟

جواب: جمع نقیضتین در مقام نقاضت ممتنع است و همچنین اتحاد ضدّین در مقام تضاد و سفسطه ممکن است ولی حاصل آن نرسیدن به حقیقت امر.

سؤال: دجاجه از بیضه پیدا شده یا بیضه از دجاجه؟

جواب: دجاجه از بیضه است و بیضه از دجاجه تا امر منتهی می شود به بیضه اولی که آن از دجاجه نیست و از آب و خاک به عمل آمده، مثل بنی نوع انسان که هر شخصی از منی به عمل آمده و منی از شخص، تا امر منتهی می شود به آدم ابوالبشر که او از سلاله طین به عمل آمده و آن سلاله از شخصی نیست، از آب و گل است.

سؤال: بر هر مکلف متدینی واجب و لازم است که حقیّت و حقیقت دین خود را به سند معقول بفهمد یا حرام است؟

جواب: بر هر مکلف متدینی واجب و لازم است که حقیّت دین خود را به دلیل عقلی که احتمال خلاف در آن ندهد بفهمد اما حرام بودن را تا به حال از عاقلی نشنیده بودم.

سؤال: در صورتی که واجب باشد تقلید معلّمان آن عصر؛ حلال است یا حرام است یا مکروه؟

جواب: بلکه واجب است نه حرام و نه مکروه.

سؤال: در صورتی که تقلید معلّمان آن عصر حرام باشد؛

جواب: در مسائلی که نمی‌داند واجب است سؤال کردن.

سؤال: منع مجاهد حلال است یا حرام؟

جواب: منع مجاهد حرام است در صورتی که به دلیل عقل از روی بصیرت متدین شد؛ در هر مسأله که نمی‌داند باید از عالم متدینی سؤال کند و اگر سؤال نکند مؤاخذه خواهند کرد یقیناً.

سؤال: علم خدا به اشیاء حضوری است یا حصولی؟

جواب: علم خدا به اشیاء حضوری است.

سؤال: کلام مبهم از برای مستمع بافایده است یا بی‌فایده؟

جواب: کلام مبهم اگر به هیچ وجه فهمیده نشود بی‌فایده است اما اگر چیزی از آن فهمیده شد تا اینکه بعد مبین شود بی‌فایده نیست.

سؤال: عدم، قبول وجود می‌کند یا خیر؟

جواب: عدم صرف، قبول وجود نمی‌کند ولیکن امکان، قبول کون می‌کند.

سؤال: وجود، قبول عدم می‌کند یا خیر؟

جواب: وجود صرف قبول عدم نمی‌کند ولیکن شیء از کون به امکان می‌رود.

سؤال: انفکاک خالق از مخلوق ممکن است یا ممتنع؟

جواب: نفس انفکاک از خلق است و خلق ممکن است و ذات خالق را با خلق هیچ لزومی و انفکاک نیست.

سؤال: از ناقص، درست فهمیده می شود یا خیر؟

جواب: ناقص در رتبه خود درست و نادرستی دارد، اگر به طوری که خدا راهنمایی کرده و ناقص در آن راه مهتدی شد درست فهمیده و اگر تخلف کرد نادرست خواهد فهمید، والذین جاهدوا فینا لنهْدینَّهُمْ سبِلنا .